

fremstillingen af dansk sociologis nyere historie. Det gøres blot ikke åbenlyst. Den forudsætningsløse læser er prisgivet. Andre ved, at udviklingen i dansk sociologi kostede venskaber og uddybede fjendskaber. Formen er en anden, men det snagende, antydningerne og det private er fuldt så uværdigt som artikler i den kulørte ugepresse.

Vi er nu nået til side 136. Her starter den egentlige introduktion til substantiel sociologi med kapitlet, "Kultur og klassekonflikter", der efterfølges af det egentlige afslutningskapitel om "Sociale bevægelser". Ingen kritik kun ros. Først går man så grueligt meget igennem og så ... når man frem til en sjældent klar og velskrevet fremstilling af aspekter af fundamentale sociologiske problemstillinger. Men hvorfor er dette kun en trediedel af bogen?

Her melder tvivlen sig igen. Var bogens sigte et andet? Den er ikke direkte en elementær lærebog. Forordet hævder, at den er det på trods af flere ting. Først: "trods et relativt høj niveau", hvilket dog turde være en diskutabel påstand. Også trods det formål, der fremhæves i begyndelsen af forordet (p. 9), nemlig at være et bidrag til den genopbygningsfase, der er nødvendig "efter en 10-årig periode, hvor marxologien nærmest tog livet af sociologien". På internationalt plan startede den nævnte genopbygningsfase for år tilbage. Er lærebogsformen et dække? Er den egentlige målgruppe medarbejdere ved Institut for Kultursociologi? Et bekræftende svar på det sidste spørgsmål er overensstemmende med det forhold, at forordet indeholder en demonstrativ bekendelse til Marx, som derefter ikke spiller nogen afgørende rolle i fremstillingen. Den er præget af vel næsten helt accepterede, konfliktteoretiske synspunkter.

Gælden til Marx er beskeden, men stærkt fremhævet. Gælden til Berger og Luckman er stor og fortiet. Berger har således leveret bogens undertitel. Ingen af de to er nævnt i personregisteret, ikke i noter, for de findes ikke. Ej heller i den i forordet lovede "litteraturfortegnelse dels med de kilder, vi har anvendt, dels med bøger, hvor man kan læse mere om de problemstillinger, vi har berørt". Den findes ikke. Der er megen gæld, der derved forbliver ubetalt. Også bagsideteksten, hvor det hævdes, at "forfatterne argumenterer for, at løsningen af 80'ernes krise i Danmark blandt andet har en styrkelse af den sociologiske forskning – under en ny form – som forudsætning", er et lån. Fra den positivistiske sociologis vel største skikkelse, George A. Lundberg, der i 1947 skrev bogen "Kan videnskaben redde os?". Argumentationen kan vist i øvrigt karakteriseres som lavmælt.

Ole Tonsgaard

Finn Laursen (ed.), *Toward a New International Marine Order*, The Hague: Martinus Nijhoff Publishers, 1982, 198 s. 100,00 Gylden.

"Desværre blev konferencens drøftelser ført i et dunkelt, teknisk, juridisk sporg. Derfor blev de kun dækket i meget ringe grad af medierne". Udtalelsen stammer fra en af deltagerne i det NIO (New International Order) Youth seminar, som blev afholdt i Amsterdam i august 1980. Konferencen, som udtalelsen tager sigte

fremstillingen af dansk sociologis nyere historie. Det gøres blot ikke åbenlyst. Den forudsætningsløse læser er prisgivet. Andre ved, at udviklingen i dansk sociologi kostede venskaber og uddybede fjendskaber. Formen er en anden, men det snagende, antydningerne og det private er fuldt så uværdigt som artikler i den kulørte ugepresse.

Vi er nu nået til side 136. Her starter den egentlige introduktion til substantiel sociologi med kapitlet, "Kultur og klassekonflikter", der efterfølges af det egentlige afslutningskapitel om "Sociale bevægelser". Ingen kritik kun ros. Først går man så grueligt meget igennem og så ... når man frem til en sjældent klar og velskrevet fremstilling af aspekter af fundamentale sociologiske problemstillinger. Men hvorfor er dette kun en trediedel af bogen?

Her melder tvivlen sig igen. Var bogens sigte et andet? Den er ikke direkte en elementær lærebog. Forordet hævder, at den er det på trods af flere ting. Først: "trods et relativt høj niveau", hvilket dog turde være en diskutabel påstand. Også trods det formål, der fremhæves i begyndelsen af forordet (p. 9), nemlig at være et bidrag til den genopbygningsfase, der er nødvendig "efter en 10-årig periode, hvor marxologien nærmest tog livet af sociologien". På internationalt plan startede den nævnte genopbygningsfase for år tilbage. Er lærebogsformen et dække? Er den egentlige målgruppe medarbejdere ved Institut for Kultursociologi? Et bekræftende svar på det sidste spørgsmål er overensstemmende med det forhold, at forordet indeholder en demonstrativ bekendelse til Marx, som derefter ikke spiller nogen afgørende rolle i fremstillingen. Den er præget af vel næsten helt accepterede, konfliktteoretiske synspunkter.

Gælden til Marx er beskeden, men stærkt fremhævet. Gælden til Berger og Luckman er stor og fortiet. Berger har således leveret bogens undertitel. Ingen af de to er nævnt i personregisteret, ikke i noter, for de findes ikke. Ej heller i den i forordet lovede "litteraturfortegnelse dels med de kilder, vi har anvendt, dels med bøger, hvor man kan læse mere om de problemstillinger, vi har berørt". Den findes ikke. Der er megen gæld, der derved forbliver ubetalt. Også bagsideteksten, hvor det hævdes, at "forfatterne argumenterer for, at løsningen af 80'ernes krise i Danmark blandt andet har en styrkelse af den sociologiske forskning – under en ny form – som forudsætning", er et lån. Fra den positivistiske sociologis vel største skikkelse, George A. Lundberg, der i 1947 skrev bogen "Kan videnskaben redde os?". Argumentationen kan vist i øvrigt karakteriseres som lavmælt.

Ole Tonsgaard

Finn Laursen (ed.), *Toward a New International Marine Order*, The Hague: Martinus Nijhoff Publishers, 1982, 198 s. 100,00 Gylden.

"Desværre blev konferencens drøftelser ført i et dunkelt, teknisk, juridisk sporg. Derfor blev de kun dækket i meget ringe grad af medierne". Udtalelsen stammer fra en af deltagerne i det NIO (New International Order) Youth seminar, som blev afholdt i Amsterdam i august 1980. Konferencen, som udtalelsen tager sigte

på, er FN's III Havretskonference, der på det tidspunkt i alt væsentligt var nået til konsensus om teksten til en ny global havretskonvention – troede man i hvert fald dengang.

Formålet med havretskonferencen, der afsluttedes i december 1982, var at skabe en samlet retsorden for havene – "a new international marine order" – i form af én konvention, en moderne grundlov for staternes adfærd på havene.

Med skam at melde er ovenciterede udtalelse rigtig. I verdenspressen i almindelighed og i de danske medier i særdeleshed har konferencen, der varede næsten 10 år, været genstand for forbavsende ringe opmærksomhed. Det samme gælder den danske forskerverden, der stort set har forbigået havretskonferencen i tavshed. Det tjener derfor lektor Finn Laursen, Odense Universitet, til ære, at han som en af de få interesserede danske forskere har samlet hovedindlæggene fra seminaret i revideret stand og føjet dette betydningsfulde værk til sin egen produktion og til de mange internationale afhandlinger om den moderne havret.

Han deler selvsagt æren med bidragsyderne herunder en anden dansk forsker, stud.scient.pol. Jesper Grolin, Aarhus Universitet, der både leverede et vægtigt bidrag om den internationale havbund i et nord/syd perspektiv og præsiderede seminaret i sin egenskab af formand for NIO Youth.

Udtrykket "havret" er i denne forbindelse mildt sagt misvisende. FN's havretskonference var ikke en traditionel international, juridisk forsamling. Den drejede sig i realiteten om fordelingen og brugen af ca. 70 pct. af klodens overflade. Det var den største konference i FN's historie med deltagelse af mere end 150 lande, der barslede med den hidtil mest omfattende konvention forhandlet inden for FN's rammer.

Konventionens 320 artikler med bilag omfatter emner, der spænder fra besejling og overflyvning af internationale stræder til bevarelse, udforskning og udnyttelse af havets og havbundens ressourcer, beskyttelse mod havforurening og havforskning. De væsentligste nydannelser er bestemmelserne om økonomiske zoner på op til 200 sømil og om det internationale havbundsområde uden for de nationale zoner. Dette område skal bestyres af en international havbundsmyndighed, der med tiden skal blive selvfinansierende gennem egen produktion af havbundsmine-raler.

Det er derfor helt berettiget, at de to indledende ord i Jesper Grolins forord er "global interdependence". Den internationale havret er et af de felter, hvor den globale gensidige afhængighed af staternes forskellige interesser er åbenbare, og hvor de moderne interdependens teorier har vist sig velegnede som model til forklaring af staternes adfærd. Arbejdet på FN's havretskonference må være en guldgrube for politologer og i betragtning af kyst- og søfartsnationen Danmarks betydelige havinteresser – en relevant studiemark for danske forskere. "Toward a New International Marine Order" vil i den forbindelse være et væsentligt og meget nyttigt indgangsværk, fordi det i overskuelig form behandler hovedemner fra de internationale drøftelser og belyser baggrunden for selve konferencen og dens hovedemner.

I værkets første kapitel belyses konferencens baggrund og nogle af de væsentligste politiske kræfter, der bestemte dens forløb og udfald: kyststaternes interesse i udvidede rettigheder over de tilstødende havområder (eksklusive økonomiske

zoner) og de modsat rettede bestræbelser på en egentlig internationalisering af havene ("menneskehedens fælles arv" – et begreb, der alene kom til at finde anvendelse på den dybe havbund). I andet kapitel behandles visse spørgsmål vedrørende havressourcer, den militære anvendelse af havene og havmiljøproblemer. Kapitel 3 er helliget EF's rolle under havretskonferencen. Bidragene i kapitel 4 indeholder analyser af de intrikate og komplicerede nye problemer vedrørende dybhavsminedrift, der meldte sig, da man for første gang i verdenshistorien søgte at regulere en aktivitet, som endnu aldrig havde været prøvet fuldt ud i praksis.

Jesper Grolin har skrevet forordet og Finn Larusen giver i sin introduktion en nyttig oversigt over værkets indhold. Til glæde for mere interesserede læsere findes der i bogens slutning en omfattende bibliografi og et index.

Et værk som dette er særligt værdifuldt, idet FN's III havretskonference ikke har nogen officielle forarbejder – "travaux préparatoires". Medens de to forudgående havretskonferencer i 1958 og 1960 var genstand for omhyggelige og langvarige forberedelser i FN's folkeretskommission, bestående af 25 (nu 34) af de mest anerkendte folkeretslærde, blev FN's III havretskonference fra første færd betragtet som en politisk konference.

Folkeretskommissionens forarbejde udgør et meget vigtigt bidrag til forståelsen af de fire havretskonventioner fra 1958. Materialet til forståelsen af den komplicerede nye havretskonvention kan kun i meget beskedent omfang findes i referaterne fra de elleve mødesamlinger og de utallige forslag til konventionsbestemmelser. De afgørende forhandlinger fandt som regel sted i uofficielle forhandlingsgrupper, hvorfra vi endnu langt fra har fået fyldestgørende baggrundsredegørelser.

Det må derfor hilses velkommen, at NIO Youth fik så mange aktører fra konferencen til at afgive indlæg under seminaret og i særdeleshed formåede en af havretskonferencens nøglefigurer, ambassadør Jens Evensen, til indledningsvis at redegøre for konferencens baggrund og forhandlingsmetoder. Han analyserer de faktorer, der så hurtigt efter havretskonventionerne af 1958 førte til en totalrevision af den klassiske havret og hermed af dens grundlæggende princip om havenes frihed: de mange nye stater, der opstod under afkoloniseringsprocessen efter 1958, den teknologiske udvikling, der havde muliggjort mineraludvinding på store havdybder, den truende fare for overfiskning samt den øgede forurening af havene. Evensen belyser konferencens beslutningsprocedure, der hvilede på principperne om konsensus og pakkeløsning, en interessant nydannelse i internationale forhandlinger, der formentlig vil skabe præcedens.

Barry Buzan undersøger baggrunden for en af konferencens vigtigste nyskabelser: den 200-sø miles økonomisk zone. John Logue forsvarer et forslag om overskudsdeling ("common heritage fund"), der dukkede relativt sent op under konferencen. Problemet var, om kyststaterne burde dele indkomsterne fra udnyttelsen af kontinentalsokkelforekomsterne (f.eks. olie og gas) med indlandsstaterne og geografisk forfordelte lande, især i den 3. verden. Forslaget blev ikke vedtaget af havretskonferencen, men lignende tanker er dukket op i forbindelse med de nylige drøftelser om Antarktis i FN's generalforsamling.

Jorge A. Vargas tager tråden op fra Buzan i sin redegørelse for især de latin-

amerikanske landes værdifulde bidrag til udviklingen af princippet om den 200-sø miles økonomiske zone. Konferencens resultat var udtryk for et afbalanceret kompromis mellem "kyststatsbevægelsens" interesser i meget vidtgående rettigheder og søfartslandenes, især supermagternes, sikkerhedsmotiverede krav om bevarelse af retten til gennemsejling og overflyvning af zonen.

Alan Pickaver bidrager på havmiljøområdet med en levende beskrivelse af Greenpeace-gruppens bestræbelser på at hindre overgreb på havens naturressourcer gennem konkrete aktioner f.eks. mod hval- og sæljagt, dumping af farlige stoffer m.v.

Tullio Treves beskriver EF's rolle under havretskonferencen. EF forsøgte med vekslende held at spille en selvstændig rolle på områder, hvor en fælles politik fandtes eller var under udvikling f.eks. fiskeri. EF-landene søgte endvidere på de fleste andre områder at koordinere deres holdninger. Havretskonferencen var et interessant eksempel på samspillet mellem EF- og EPS-samarbejdet.

Albert Koers redegør mere detaljeret for udviklingen i EF's fiskeripolitik, der jo i vidt omfang blev udformet under og som følge af ydre pres herunder ved havretskonferencen. EF-landenes indførelse af 200-sø miles fiskerizoner i 1977 skal blandt andet ses i denne sammenhæng.

I det sidste kapitel giver Jesper Grolin en grundig analyse af hovedelementerne i forhandlingerne om havbundsregimet. Hvor forhandlingerne om konventionens øvrige temaer var præget af utallige interessegrupper, hvis sammensætning som regel var bestemt af staternes geografiske position, blev de meget svære forhandlinger om det såkaldte parallelle regime for den internationale havbund i meget høj grad præget af den generelle Nord/Syd konflikt.

Jerome Davis og Clive Archer supplerer med en økonomisk undersøgelse af, hvem der vil drage fordel af den fremtidige minedrift. Som antydnet i disse sidste indlæg var og forblev dette emne konferencens mest kontroversielle problem. Det forhandlingsresultat, herunder om den dybe havbund som Carter-administrationen i efteråret 1980 kunne tilslutte sig, blev – som Grolin når at nævne – anfægtet af den ny Reagan-administration. Trods langvarige og opslidende forhandlinger under den sidste substans diskussion i foråret 1982 – herunder om et særligt regime til beskyttelse af forberedende investeringer i dybhavsminedrift – lykkedes det ikke at nå det tilstræbte konsensus-resultat. USA krævede en afstemning, der viste et overvældende flertal for konferencens slutresultat. USA – og tre andre lande – stemte imod, og kort tid efter besluttede den amerikanske regering ikke at ville undertegne konventionen. Andre store vestlige industrilande, især Forbundsrepublikken Tyskland og Storbritannien, der afstod under afstemningen, tøvede endnu med at fatte en beslutning om undertegnelse.

I mellemtiden er arbejdet i den forberedende havbundskommission begyndt. Dens opgaver er især at udarbejde udkast til fremtidens internationale havbundsmine lov samt at regulere og bestyre den videre udforskning med henblik på havbundsminedrift. Det er håbet herigennem at kunne bortvejre havbundsmine landenes betænkeligheder, at gøre havbundsregimet tilstrækkeligt attraktivt og derved øge udsigten til den bredest mulige tilslutning til konventionen. En effektiv konvention uden disse lande er svær at forestille sig; men det er lige så vanskeligt for tiden at se noget acceptabelt alternativ til konventionen.

Indtil videre må der konstateres, at de afsluttende ord i Jesper Grolins indlæg fortsat har gyldighed:

So the year-long battle for a new international ocean order is neither won, nor lost – it goes on!

Interesserede, der ikke nåede at opleve slaget under havretskonferencen, kan stadig nå at slutte sig til. De kan begynde med "Toward a New International Marine Order".

Peter Brückner

E. B. F. Midgley, *The Ideology of Max Weber. A Thomist Critique*, Aldershot: Gower, 1983, 28,00 .

Hvad man end vil mene om denne bog, kan ingen beskylde dens forfatter for at døgle sine hensigter. Undertitlen siger alt: bogens opgave er at levere en kritik af den del af Max Webers tænkning, der beskrives som ideologisk – hvad dette dækker over, skal omtales sidenhen – ud fra Thomas Aquinas' lære. Smudsomtallet forklarer videre, at Webers sociologiske metode kun bliver diskuteret i det omfang, den er relevant for en vurdering baseret på naturretten (som formuleret af Thomas). Til overmål konstateres det, at "konklusionen er positiv over for den thomistiske syntese". Det er nu ikke så sært, når man betænker, at bogen tager sit udgangspunkt i denne syntese og ikke viger derfra undervejs.

Det er med andre ord, realistisk betragtet, et stykke teologisk dogmatik, vi har for os. I sig selv er dette ingen dagligdags opievise for politologer, og det er principielt nyttigt at blive erindret om, at dogmatik i samfundsvidenskaberne også kan have en religiøs baggrund. Man kan på den anden side spørge sig om bogens relevans, for på vore breddegrader er det vel kun de færreste, der har savnet en detaljeret påvisning af, hvorfor Max Weber er uacceptabel set med skolastiske øjne.

Selv med dette noget særprægede og umiddelbart lidet lovende udgangspunkt har forfatteren imidlertid krav på at blive bedømt på sine egne præmisser. Men dette forøger kun problemerne. Ganske vist må man lade Midgley, at hans fremstilling er klar og forbavsende letlæst, omend undertiden noget præget af gentagelser. Men på det centrale felt, forståelsen af Webers synspunkter, lades analysen regelmæssigt aldeles i stikken af dogmatikken.

Midgleys centrale værktøj er ideologibegrebet. Ideologier defineres enkelt (s. 28) som værdiorientering uden basis i objektivt givne normer for handling og vurdering. Da påstanden om en fundamental, principiel værdikonflikt, og den deraf følgende afvisning af *bevisligheden* af objektive og almengyldige værdier, er helt central hos Weber, kan Midgley igen og igen hudflette Weber som "ideolog".

Ret beset behøvede dette kun at medføre et begrebsmæssigt "oversættelsesproblem", men ikke at påvirke Midgleys konklusioner. Imidlertid viser det sig